

16. Снігур І.Й. Механізм реалізації права громадян на участь у здійсненні державної влади: дисертація. Харків: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. 2007. 225 с.

17. Головистікова А. Н. Проблеми теорії держави і права: підручник / А. Н. Головистікова, Ю. А. Дмитрієв. М.: Вид-во Ек-смо, 2005. 832 с.

18. Смолярова М. Л. Принципи стимулювання в трудовому праві: теоретичні та практичні аспекти. Держава та регіони. Сер. : Право. 2014. № 1. С. 77–80.

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.4.8>

ЛАГОДІЄНКО Д.О.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ СТАНУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КАР'ЄРНОГО РОСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

TO CHARACTERIZE THE STATE OF LEGAL REGULATION OF THE CAREER GROWTH OF POLICE OFFICERS

Актуальність статті полягає в тому, що особливості кар'єрного росту поліцейських та чинників, які на нього впливають, суттєво відрізняються від аналогічних аспектів трудової діяльності багатьох інших категорій працівників. Це пов'язано, у першу чергу, із специфікою службово-трудоного статусу працівників поліції, а також завданнями, які вони виконують кожного дня. Разом із тим, ефективність здійснення поліцейськими своєї трудової діяльності, а як результат і їх кар'єрний ріст, напряду залежить від якості нормативно-правового регулювання вказаного інституту, дослідженню стану якого і буде присвячено представлене наукове дослідження. У статті акцентується увага на розмаїтті наукових підходів щодо визначення терміну «правове регулювання». Проведений аналіз дав можливість сформулювати авторське визначення поняття «правового регулювання кар'єрного росту поліцейських». Спираючись на аналіз нормативно-правових актів різною юридичної сили, надано оцінку сучасному стану правового регулювання кар'єрного росту в Національній поліції України. Наголошено, що правове регулювання кар'єрного росту поліцейських слід тлумачити як вплив права на суспільно-правові відносини, що виникають в сфері трудової діяльності працівників поліції та їх просування по службі, виражений у спеціальному механізмі регулювання, тобто системі правових інститутів, положень, фактів та норм, закріплених у нормативно-правових актах законодавчого та підзаконного рівнів. Формалізований характер правового регулювання говорить про те, що індикатором якості та ефективності категорії, як раз виступають нормативно-правові положення яких закріплюють її механізм. Тому, щоб оцінити стан правового регулювання кар'єрного росту поліцейських, необхідно проаналізувати законодавчі та підзаконні документи, які мають до даного питання відношення. Зроблено висновок, що норми трудового права формують засади правового регулювання трудових відносин, іншими словами, є основоположними, взірцевими стандартами, системою вимог, які мають бути забезпечені в умовах організації конкретного різновиду праці на будь-якому підприємстві, установі чи організації. В свою чергу, норми адміністративні є доповненням. Вони забезпечують офіційний, державний характер праці поліцейських, імплементацію в систему їх трудового статусу функцій держави, додаткових трудових гарантій,

а також особливих умов, чинників та інших особливостей кар'єрного росту пов'язаних, передусім із концентрацією даними працівниками в своїх руках державно-владних повноважень.

Ключові слова: кар'єрний ріст, поліцейський, правове регулювання, Національна поліція України.

The relevance of the article lies in the fact that the specifics of the career growth of police officers and the factors that influence it are significantly different from similar aspects of the labor activity of many other categories of employees. This is primarily related to the specifics of the official and labor status of police officers, as well as the tasks they perform every day. At the same time, the effectiveness of the police officers in their work, and as a result, their career growth, directly depends on the quality of the regulatory and legal regulation of the specified institute, to the study of the state of which the presented scientific study will be devoted. The article focuses on the variety of scientific approaches to the definition of the term "legal regulation". The conducted analysis made it possible to formulate the author's definition of the concept of "legal regulation of the career growth of police officers". Based on the analysis of normative legal acts of different legal force, an assessment of the current state of legal regulation of career growth in the National Police of Ukraine is provided. It is emphasized that the legal regulation of the career growth of police officers should be interpreted as the influence of the law on social and legal relations arising in the sphere of labor activity of police officers and their promotion in the service, expressed in a special regulatory mechanism, that is, a system of legal institutions, provisions, facts and norms fixed in normative legal acts of the legislative and sub-legal levels. The formalized nature of legal regulation suggests that the quality and efficiency of the category is indicated by the normative and legal provisions that establish its mechanism. Therefore, in order to assess the state of legal regulation of the career post of police officers, it is necessary to analyze the legislative and by-law documents that are relevant to this issue. It was concluded that the norms of labor law form the basis of legal regulation of labor relations, in other words, they are fundamental, model standards, a system of requirements that must be ensured in the conditions of organizing a specific type of work at any enterprise, institution or organization. In turn, administrative norms are a supplement. They ensure the official, state nature of the work of police officers, the implementation into the system of their labor status of the functions of the state, additional labor guarantees, as well as special conditions, factors and other features of career growth related, first of all, to the concentration of these employees in their hands of state power powers.

Key words: career growth, police officer, legal regulation, National Police of Ukraine.

Постановка проблеми. Особливості кар'єрного росту поліцейських та чинників, які на нього впливають, суттєво відрізняються від аналогічних аспектів трудової діяльності багатьох інших категорій працівників. Це пов'язано, у першу чергу, із специфікою службово-трудового статусу працівників поліції, а також завданнями, які вони виконують кожного дня. Разом із тим, ефективність здійснення поліцейськими своєї трудової діяльності, а як результат і їх кар'єрний ріст, на пряму залежить від якості нормативно-правового регулювання вказаного інституту, дослідженню стану якого і буде присвячено представлене наукове дослідження.

Стан дослідження проблем. Як окрема юридична проблема, правове регулювання багатьох років є центральним питанням наукових праць багатьох вчених, які досліджували не тільки його загальне значення та наводили поняття, але й формували концепції з приводу інтерпретації категорії у галузевому ракурсі різних правових сфер. В зазначеному аспекті необхідно відмітити напрацювання С.С. Алексєєва, Д.М. Величко, А.Т. Комзюка, Н.М. Оніщенко, О.Ф. Скакун, В.М. Сирих, В.Є. Чеканова та багатьох інших вчених. Втім, незважаючи на чималий науковий доробок, проблематика правового регулювання кар'єрного росту поліцейських фактично залишилась поза увагою науковців, зокрема представників трудової галузі права.

Саме тому **метою статті є:** охарактеризувати стан правового регулювання кар'єрного росту поліцейських в Україні.

Виклад основного матеріалу. Етимологічну основу проблеми правового регулювання в цілому, а також правового регулювання кар'єрного росту поліцейських зокрема, становить

термін «регулювання», що має латинські корені і походить від декількох слів, зокрема: «regula» – брус або ж лінійка, норма, правило тощо; «regulare» – спрямовувати тощо [1, с. 256; 2, с. 105; 5, с. 46-47]. В сучасних етимологічних словниках поняття «регулювання» розкривається таким чином: дієслово «регулювати» – впорядковувати, направляти, розвивати, впливати на щось задля досягнення певної мети, приводити механізми та частини до стану нормального функціонування; встановлювати правильну взаємодію частин механізму, а також домагатись нормальної роботи машини, установки, механізму тощо [3; 4]. Окрема позиція з приводу змісту регулювання сформулювалась у правовій науці.

Зокрема, відповідно до енциклопедичних юридичних джерел термін «правове регулювання» є різновидом соціального, предметом якого виступають правові, політичні, економічні та інші суспільні відносини, впорядкувавши яких неможливе без використання норм права. Правове регулювання в Україні забезпечується системою державних органів законодавчої, виконавчої і судової гілок влади, прокуратурою та іншими контролюючими органами [6, с. 40-41]. С.С. Алексєєв вважає, що правове регулювання – це здійснюваний за допомогою системи правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів та інших) результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони та розвитку відповідно до суспільних потреб [7, с. 144; 8, с. 244]. А.Т. Комзюк тлумачить правове регулювання, як специфічний вплив, який здійснюється правом як особливим нормативним інституційним регулятором. При цьому правове регулювання, на думку вченого, має цілеспрямований, організаційний, результативний характер і здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституту утворення – регулятора [9, с. 47; 10, с. 1055].

Вищенаведена позиція не є ідеальною внаслідок чого викликає велике коло суперечок, а також створює поле для наукових дискусій. Наприклад, Д.М. Величко доводить, що правове регулювання – це впорядкування суспільних відносин, їх охорона, закріплення та розвиток за допомогою права. Об'єктом правового регулювання є суспільні відносини, оскільки на них здійснюється вплив за допомогою права, а предметом правового регулювання виступає вже безпосередньо те, з приводу чого виникають дані суспільні відносини [11, с. 9]. Н.М. Оніщенко вказує, що правове регулювання – це впорядкування суспільних відносин засобами законообов'язкових правил поведінки і заснованих на них приписів індивідуального значення, які забезпечуються в необхідних випадках державним примусом. На думку вченого категорія «правове регулювання» виражає динамічну сутність усієї юридичної надбудови, вона характеризує активно-творчу сторону права, відображає процес перетворення його з можливості на дійсність [12, с. 47].

Спираючись вище викладене, правове регулювання кар'єрного росту поліцейських слід тлумачити як вплив права на суспільно-правові відносини, що виникають в сфері трудової діяльності працівників поліції та їх просування по службі, виражений у спеціальному механізмі регулювання, тобто системі правових інститутів, положень, фактів та норм, закріплених у нормативно-правових актах законодавчого та підзаконного рівнів. Формалізований характер правового регулювання говорить про те, що індикатором якості та ефективності категорії, як раз виступають нормативно-правові положення яких закріплюють її механізм. Тому, щоб оцінити стан правового регулювання кар'єрного посту поліцейських, необхідно проаналізувати законодавчі та підзаконні документи, які мають до даного питання відношення.

Незважаючи на відсутність у чинних загальних трудових та спеціальних нормативно-правових актах, що регулюють діяльність поліції, визначення змісту та сутності службової кар'єри поліцейських, в основі механізму її правового регулювання лежить велике коло офіційних документів, кожен з яких має власне призначення та юридичну роль. На національному законодавчому рівні ключовим «гарантійним» документом є Основний закон нашої держави – Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. В першу чергу, Конституція в статті 43 визначає основи трудової галузі: «Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Використання примусової праці забороняється. Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється. Громадянам гарантується захист від незаконного звільнення. Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом» [13].

Окрім того, в положеннях Конституції зазначається, що кожен, хто працює, має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час [13].

Одним з ключових нормативно-правових актів, який безпосередньо встановлює засади регулювання трудової діяльності в цілому, а також різних етапів службової кар'єри зокрема, є Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII (далі – КЗпП). Виключна важливість зазначеного документу полягає в тому, що він регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя трудящих, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини. Законодавство про працю встановлює високий рівень умов праці, всемірну охорону трудових прав працівників [14].

Положення КЗпП відносяться до будь-якої галузі праці, проте, уточнення окремих аспектів трудової діяльності конкретного типу та форми, наприклад, поліцейської діяльності, відбувається у положеннях спеціальних нормативно-правових актів, які враховують відхилення робочого процесу.

Одним з таких нормативно-правових актів є Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII, що визначає правові засади організації та діяльності НПУ, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України [13]. Згідно із Законом, НПУ – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Спеціальний характер Закону полягає в тому, що окрім суто адміністративних аспектів правового статусу Національної поліції України в цілому, його положення чітко регламентують особливості служби в поліції та засади, підстави та умови службової кар'єри працівників даного органу виконавчої влади, визначаючи: повноваження та правовий статус керівників та поліцейських; гарантії професійної діяльності працівників органів та підрозділів Національної поліції України; умови переміщення по службі поліцейських; особливості набуття статусу поліцейського, а також підстави звільнення зі служби в поліції тощо [13].

Одним із вагомих чинників, які впливають на кар'єрний ріст поліцейських є службова дисципліна або ж дисципліна праці поліцейських, яка в рамках діяльності цих працівників також отримує уточнення у спеціальному законодавчому акті. Зокрема, Дисциплінарний статут Національної поліції України затверджений Законом України від 15.03.2018 № 2337-VIII визначає сутність службової дисципліни в Національній поліції України, повноваження поліцейських та їхніх керівників з її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження [14].

Відмінністю організації трудового процесу в органах та підрозділах Національної поліції України є те, що локальне правове регулювання трудових відносин відбувається крізь призму адміністративної діяльності системи НПУ та центрального органу виконавчої влади, який координує діяльність відомства. Вагома частина питань, пов'язаних із службою поліцейських безпосередньо, а також їх кар'єрним ростом регламентовано положеннями наказів, наприклад, Наказу МВС «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських» від 17.11.2015 № 1465 в якому вказано: «Ця Інструкція, розроблена відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», визначає порядок атестування поліцейських, яке проводиться в апараті Національної поліції України, територіальних (міжрегіональних) органах (закладах, установах) Національної поліції України з метою оцінки ділових, професійних, особистих якостей поліцейських, їх освітнього та кваліфікаційного рівнів, на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри» [16].

Не меншу важливість має Наказ МВС «Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС» від 03.04.2017 № 285, який визначає організацію діяльності медичних (військово-лікарських) комісій МВС щодо проведення лікарської та військово-лікарської експертизи. Згідно до положень документу, медичні (військово-лікарські) комісії МВС – це спеціальні підрозділи, що утворюються в закладах охорони здоров'я МВС та Національної гвардії України для проведення лікарської та військово-лікарської експертизи [17].

Висновки. Таким чином, правове регулювання трудової діяльності поліцейських, зокрема їх кар'єрного росту, містить в основі систему різноманітних нормативно-правових актів загальнонаціонального та відомчого значення. Аналіз останніх показав, що на загальному трудовому

рівні здебільшого закріплюються норми-гарантії, а також положення, які встановлюють базові стандарти трудової діяльності в Україні загалом. Водночас, порядок вступу на службу в поліцію, просування по службі та переміщення, припинення роботи в поліції, особливості професійного навчання та набуття поліцейськими вищого освітнього ступеню – це все, а також інші важливі питання кар'єрного росту працівників Національної поліції України, регулюються спеціальними нормативно-правовими актами, а саме Законом України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII та локальними управлінськими документами в галузі роботи органів виконавчої влади, а саме наказами МВС та НПУ.

Саме у цьому, на наш погляд, проявляється важлива особливість правового регулювання кар'єрного росту поліцейських. На відміну від праці інших категорій працівників, яку регламентовано тільки нормами трудового законодавства та локальних актів в галузі праці, діяльність поліцейських та особливості їх переміщення в органах та підрозділах поліції мають в своїй основі норми і трудові, і адміністративні, котрі перебувають між собою у балансі та взаємодоповненні. Норми трудового права формують засади правового регулювання трудових відносин, іншими словами, є основоположними, взірцевими стандартами, системою вимог, які мають бути забезпечені в умовах організації конкретного різновиду праці на будь-якому підприємстві, установі чи організації. В свою чергу, норми адміністративні є доповненням. Вони забезпечують офіційний, державний характер праці поліцейських, імплементацію в систему їх трудового статусу функцій держави, додаткових трудових гарантій, а також особливих умов, чинників та інших особливостей кар'єрного росту пов'язаних, передусім із концентрацією даними працівниками в своїх руках державно-владних повноважень.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підручник. 3-тє вид. К.: Алерта, 2012. 524 с.
2. Черных П.Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка. М.: Рус. яз. 1993.
3. Лопатин В. В., Лопатина Л.Е. Малый толковый словарь русского языка. М.: Русский язык. 1993. 704 с.
4. Прохоров А.М. Большой энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия. 1993. 1632 с.
5. Перфильев А.В. Регулирование как функция государственного управления: диссертация. Москва: Московская государственная юридическая академия. 2004. 175 с.
6. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998 Т. 5: П-С. 2003. 736 с.
7. Алексеев С.С. Теория государства и права. М.: Издательство БЕК. 1995. 320 с.
8. Вележев С.И. Нормативность и казуальность права: диссертация. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский университет МВД России. 2005. 339 с.
9. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації : монографія / А. Т. Комзюк ; за заг. ред. О. М. Бандурки. Х. : Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
10. Шопіна І.М. Щодо концептуальних підходів до визначення поняття правового регулювання. *Форум права*. 2011. № 2. С. 1055-1061.
11. Величко Д.М. Джерела міжнародно-правового регулювання праці: автореферат. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2008. 21 с.
12. Угровецький О.П. Система оподаткування в Україні: становлення, адміністрування, реформування: дисертація. Київ: Київський міжнародний університет. 2009. 365 с.
13. Конституція України: закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. 2010. № 72/1. ст. 2598.
14. Кодекс законів про працю України: кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50.
15. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: закон від 15.03.2018 № 2337-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. ст. 233.
16. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: наказ від 17.11.2015 № 1465 // Офіційний вісник України. 2015. № 90. ст. 3073.
17. Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС: наказ від 03.04.2017 № 285 // Офіційний вісник України. 2017. № 41. ст. 1296.